

EÖRSI LÁSZLÓ

MÜNCHAUSEN FŐHADNAGY KALANDJAI

GAJASSY G. ISTVÁN: *'56 – elárult szabadságharc. Egy Széna téri szabadságharcos beszámolója*. Novi Sad, 1995–1998, a szerző kiadása, 215 o.

A kötet feltétlenül díjnyertes lenne az '56-tal kapcsolatos irodalom „legrosszabb könyv” kategóriájában. Hiszen még az eddigi leghalványabbakban is akad egy-egy oldal vagy legalább bekezdés, ami valamilyen információértéket hordoz. Gyűlöletkeltésben, ordas eszmék megjelenítésében, bornírtságban szintén páratlan ez a másodikos elemista szinten megfogalmazott és megszerkesztett „mű”. Összességében 215 oldalon keresztül olyasfajta legendagyártás folyik, ami akár paródiának is beillene. Ha a szerző '56 lejáratását tűzte ki célul, zseniálisan oldotta meg feladatát. A helytelen névleírások, dátumok és ehhez hasonló baklövések egész sorozata már nem sokat ronthat a színvonalon.

E kötet megjelentetésének kétes dicsőségében a belső címloldal szerint a szerző, „Gajassy G. István főhadnagy” mellett a „recenzens Balla Lajos Laci, a felelős kiadó Török Bálint százados”, valamint Németh Erzsébet lektor is osztozik.

Gajassyról megtudhatjuk, hogy műszaki végzettséget szerzett, 1942-ben a Donnál, legutoljára 1945-ben a Garam-völgyben harcolt a szovjetek ellen. „Védtem Magyarországot a bolsevista-cionista-internationalistáktól” – írja öntudattól duzzadva. (15. o.) Kialakulóban egy „hazafiakból” álló tábor, amelynek tagjai – okkal vagy ok nélkül – büszkén kérkednek azzal, hogy a náciok vagy a nyilasok kötelékében fogtak fegyvert. Kötete szerint Gajassy nagy-szerűen kamatoztatta katonai rutinját, s ezzel a Széna tériek felső vezetésébe került. Valójában semmilyen levéltári vagy szóbeli forrás eddig nem került elő személyével kapcsolatban, ami egyértelművé teszi, hogy legfeljebb epizódszerepe lehetett a forradalomban, ám én még ebben sem hiszek. E kurtán bemutatott életút leghihetőbb része, hogy a szerző 1956-ban Németországba távozott.

A valótlanságokat két csoportra oszthatjuk: nevetséges háryjánoskodásokra és megbotránkoztató rágalmaikra. Természetesen lehetetlenség mindezeket felsorolni, mivel a terjedelme megközelítené a kötetét.

A „hőstörténetek” közül ízelítőként lássuk a „Forradalmi Nemzetmentő Kormányt”. Tagjai: Dudás József miniszterelnök, Ekrem Kemál hadügyi titkár, Szabó János (Szabó „bácsi”), Török Bálint százados, Gajassy G. István főhadnagy katonai bizottsági tagok, dr. Lovász Ede pénzügyi titkár, Mészáros „Jóska” belügyi titkár, Dr. Dezső Ferenc egészségügyi titkár. (Fényképes tabló a 13. oldalon.) A kabinet 1956. október 31-én alakult, de a tagjaiból álló elődjét, a Nemzetmentő Bizottságot már 1956. október 6-án hozták létre. A szerző ezen a napon, Rajk László újratemetésekor ismerkedett meg főhősével, Ekrem Kemállal, aki később – eltelítésben minden más forrással – a Széna téri felkelők főparancsnoka lett. „Eredménynek

könyvelem el azt is – mondta Kemál –, hogy megismerkedhettem Önnel. Gondolom, egy hullámhosszon vagyunk, ez most mindennél fontosabb. Továbbá úgy ítélem meg, hogy egy műszaki értelmiségi, aki harcolt a bolsevikok ellen, van katonai szaktudása is, és ez elegendőnek tűnik ahhoz, hogy megalakítsunk egy nemzetmentő bizottságot. Kérem, mi a véleménye az ajánlatomról?

Én meglepődtem erre, és csak azt tudtam hirtelen mondani, hogy szerintem mi ketten nem vagyunk elegendően egy nemzetmentő bizottság megalakításához. Ekrem ekkor bocsánatot kért. Elment, röviden telefonált, és mosolyogva, vígan tért vissza azzal, hogy menjünk a Béke-szállóba, ott már várnak a jövődöbéli bizottsági tagok. No, de mi lesz a célja és feladata a nemzetmentő bizottságnak, kérdeztem Kemált. Erre ő suttogva felelte: »Ugyanaz, mint a lengyel bajtársaknál. A kommunisták brutalitása miatt átvesszük a hatalmat és kiűzzük a bolsevistákat. Felszabadítjuk Magyarországot a hazai árulók és a szovjet megszállók alól. Egyezik ezzel a tervvel?« Mondom, ez nagyon nehéz lesz. De Ekrem Kemál félbeszakított, mondván, hogyha 1848-ban Kossuth is sokat gondolkodott volna, a Habsburgok még most is a nyakunkon ülnének! Sajnos, most egy másik, de hasonló gyarmatosító világhatalom, a bolsevizmus van ellenünk, ezt minden eszközzel le kell ráznunk és kiűznünk Magyarországról. Ezután elindultunk a Béke-szállóba.

A Béke-szálló bejáratánál megkérdeztem Ekrem Kemált, kicsodák ezek az emberek, akik várnak ránk? Magyarok? Nehogy ávós személyek legyenek, mert ilyen dolgokban csak szigorúan biztos emberekkel lehet együttműködni. Nagyon kell vigyáznunk, mert manapság sok a beépített egyén.” (58–59. o.) Ilyen szövegrészekből áll össze a kötet, ez a színvonal, bárhová lapozunk.

Október 31-én a kabinet megalakulásakor Dudás József nemzetmentő miniszterelnök és külügyminiszter megtartotta a programbeszédét. „...A szabadságharc győzelme után családvédelmi törvényt hozunk, mely szerint a megfogyatkozott magyarság körében serkenteni fogjuk a szaporulatot, de nem üres szavakkal, hanem tettekkel, éspedig: minden fiatal családnak kölcsönt folyósítunk több évi lefizetésre. A magyarság gyarapodását úgy is serkentjük majd, hogy az első gyerek után a kölcsön visszafizetendő része 8%-kal, a második megszületett gyerek után 20%-kal, majd a harmadik után 50%-kal, a negyedik után 60%-kal, az ötödik után 70%-kal, a hatodik után 80%-kal, a hetedik után pedig mind a teljes 100%-kal [sic!].”

„Nekünk, Széna téri szabadságharcosoknak egyik kezünkben puska, a másik kezünkben olajfaág van. Ezért üzenjük a kommunistáknak: ne hogy a másik kezünkben kicsússzon a béke olajága, és csak a puska maradjon benne! Gondolják meg a Júdea kommunisták [ez a kifejezés különösen tetszik a szerzőnek], szabadkőművesek és hazaárulók, hogy még időben távozzanak a magyar földről!” (150–151. o.)

A kötetben egy színes kép is találunk, amely – a numizmatikusok örömeire – az 1956-os „eredeti szabadságharcos kitüntetés”-t ábrázolja. Ebből sokat készítettek a Széna téren. Tervezője: Gajassy. Az érmén a következő szöveg olvasható: „1956 október 31 Nemzetmentő Kormány Budapest Széna tér” [sic!]. Sőt, létezett Széna téri levéltár is. Mindezeket a szerző Németországba menekítette.

Még számtalan újszerű sztorit találhatunk: például a leendő Széna tériek még a forradalom kirobbanása előtt lehallgatták Gerő Ernő és Hegedüs András telefonbeszélgetését (62. o.), vagy a parlamenti sortűz után Ekremék fegyveres támadást intéztek a Kossuth téri ÁVH-sok ellen (17., 101–105. o.).

Gajassy kedvelt hőseiről is igen keveset tud. „Solymosi [János] alezredest – olvassuk a könyvben – brutális kínzások után, tíz munkatársával együtt Kádár bérencei kivégezték. Erről külön könyv szól majd, részletesen.” Mielőtt az elkészülne, érdemes lenne megkeres-

nie az érintettet, aki jelenleg a Nagykőrösi úton lakik. Még talányosabb Mészáros „Jóska” sorsa, akit ugyan a kommunisták 1956. november 3-án meggyilkoltak (200. o.), de ez nem zavarta meg abban, hogy 1994. május 12-én levélben értesítse Kónya Imre belügyminisztert a választás szoftverrel történő meghamisításáról (8. o.).

Több első vonalbeli hősi szereplőről a levéltári források ismeretében csaknem teljes bizonyossággal megállapítható, hogy nem létező, fiktív figurák. Idetartozik Szücs „Zoli”, Mészáros „Jóska”, Szabó József, Kárász Péter, Török Bálint, Fekete István, Ihász István, Sümög Ferenc, Lakatos Pál.

A gyűlölendő nemzetellenségek sorát a szerző soha nem látott módon kiszélesítette. Ez voltaképpen a könyv vezérfonala, amit az egyértelműség kedvéért a szerző a saját kezűleg készített belső borítón is nyilvánvalóvá tesz. Immár a „Júdea kommunisták”, az „istentelen szabadkőművesek” körébe tartozik a szocialista párton, a szabad demokratákon, a zsidóságon, a cigányságon kívül a Fidesz és a Magyar Demokrata Fórum. Név szerint Antall József, Kónya Imre, Sinkovics Imre, Tóbiás Áron, Németh László, Kéthly Anna, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Vásárhelyi Miklós, Mécs Imre, Kopácsi Sándor, Losonczy Géza, Gimes Miklós és Haraszi Sándor. A három fő ellenség vitathatatlanul Nagy Imre, Király Béla és Maléter Pál. (Maléter „bűncselekményeiről”, „gyilkosságairól” szól a könyv negyedrésze, Gajassy ebben is felülmúlta Pongrázt Gergelyt.) Rácz Sándorról és a munkástanácsokról így ír: „Hruscov abban is megegyezett Titóval, hogy a sikeres leverés után a jugoszláv vállalatokban, kizárólag formális, taktikai célból, meg kell alakítani a munkástanácsokat. Természetesen, az élükre kommunista aktivista kerül majd. Így a budapesti központi munkástanács élére Rácz Sándor került.” (61–62. o.) Hogyan lehetett ilyesmit kitalálni? A külföldiek közül különösen a jugoszláv Csoziccsal ellenszenvezik, nem tudni miért. Mindennél talán meglepőbb, hogy a mértéktelen rágalom a Széna téri felkelők egy részét is érik, akik hosszú börtönbüntetéseket szenvedtek: Fónay Jenőt, Márton Erzsébetet, Czajlik Pétert. A vádaskodások – mint az összes korábbi esetekben is – teljesen abszurdak. (Gajassy többször is azt állítja, hogy Ekrem Kemál 1956. december 27-ei letartóztatásában részt vett Czajlik Péter „ávós titkosszolgálati nyomozó”. Valóságban a 16 éves, középiskolás Czajlik ekkor már Bécsben volt, de 1957-ben „ellenforradalmi” tetteiért életfogytiglanra, majd 12 évre ítélték. Hasonló vádakkal illeti Fónayt és Mártont is. Az elsőfokú bíróság mindkettőjükre halálbüntetést szabott, Fónay ítéletét a másodfokú bíróság jogerőre emelte, de végül az Elnöki Tanács kegyelemben részesítette, Mártonra pedig 15 évet róttak ki.)

Mindezek alapján kiszámítható az olvasói magatartás: az első néhány oldalig tartó bosszankodást, feszengést, derű, nevetés váltja fel. Félő azonban, hogy az érintettek közül nem mindenki tudja a komikum oldaláról megközelíteni ezt az olvasmányt. Tudomásom szerint egyes '56-os szervezetekben komoly zavart okozott Gajassy könyve, mivel többen nehezen hiszik, hogy egy történelmi témájú kiadvány teljesen függetlenítheti magát a tényektől.

Ilyen szöveggörnyezetben azoknak a hiteles forradalmároknak az emlékei járnak a legrosszabbul, akiket a szerző hősként igyekszik bemutatni, ám helyett valójában nevetséges pojacákként járhatja le őket. Dudás József és Szabó János története talán ismert annyira, hogy nekik Gajassy nem árthat, inkább Bán Róbert, Laurinyecz András és legfőképpen Ekrem Kemál hírneve foroghat veszélyben. Életútjukról egyelőre keveset tudunk, de semmilyen adat nincs arról, hogy Gajassy eszmeisége rájuk is jellemző lett volna, márpedig peranyagukból – legalább utalások formájában – ez nyilvánvalóan kiderülne.

Ugyanennyire indokolatlanul sajátítják ki a rendszerváltás óta eltelt évek alatt a Széna tériek emlékét a legszélsőségesebb pártocskák. Viszonylag gyakoriak az ott lévő műemlékek előtti, 1944-et idéző szónoklataik.